საინტერესო გამოკვლევა შუა საუკუნეების საისტორიო აზროვნების შესახებ

მიხეილ ქართველიშვილი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
mikheil.kartvelishvili@tsu.ge

2024 წელს ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის მსოფლიო ისტორიის სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტის შუა საუკუნეების ისტორიის კათედრის გრიფით გამოიცა მედიევისტიკის მაგისტრის თსუ დოქტორანტ თეა გოგოლიშვილის წიგნი *ჟამთააღმწერლისა და პირველი ჯვაროსნული ლაშქრობის ანონიმი ისტორიკოსის პროვიდენციალური მსოფლმხედველობა.*

თანამედროვე ეტაპზე სამეცნიერო აზროვნების განვითარება დიდწილად არის დამოკიდებული ადგილობრივი სამეცნიერო მონაპოვრების შენარჩუნებასა და დასავლური პოზიტიური მიღწევების გონივრულ დანერგვაზე.

აღნიშნული თვალსაზრისით გამონაკლისს არც საისტორიო მეცნიერება წარმოადგენს, რომელიც მრავალი ათწლეულის განმავლობაში მარქსისტულ-ლენინური იდეოლოგიის პირობებში მხოლოდ ერთი მიმართულებით ვითარდებოდა. ჩვენ შორს ვართ იმ აზრისგან, რომ საბჭოთა პერიოდში ქართულ ისტორიოგრაფიაში ღირებული არაფერი შექმნილა, თუმცა სრულიად აშკარაა, რომ პოლიტიკურ-იდეოლოგიური დიქტატი თავის გავლენას ახდენდა საისტორიო მეცნიერებაზე და აფეხრებდა მის განვითარებას.

ვითარება იცვლება საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, როდესაც ქვეყანა და შესაბამისად, სააზროვნო სისტემაც გათავისუფლდა ერთი კონკრეტული იდეოლოგიის ბატონობისაგან, ეს დაეტყო საისტორიო მეცნიერებასაც, როდესაც დაიწყო ახალი თეორიების შემოსვლა და დანერგვა. მიუხედავად ამისა, უნდა ითქვას, რომ ამ მიმართულებით გასაკეთებელი ჯერ კიდევ ბევრია, ამიტომ განსაკუთრებით მისასალმებელია მედიევისტიკის მაგისტრის, თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ისტორიის მიმართულების დოქტორანტ თეა გოგოლიშვილის მცდელობა შეისწავლოს შუა საუკუნეების საისტორიო აზროვნება განსხვავებული და მეტად ორიგინალური ხედვით.

თეა გოგოლიშვილის ნაშრომი *ჟამთააღმწერლისა და პირველი ჯვაროსნული ლაშქრობის ანონიმი ისტორიკოსის პროვიდენციალური მსოფლმხედველობა* ორიგინალური გამოკვლევაა, სადაც ავტორი ცდილობს ისტორიის შედარებით მეთოდოლოგიაზე დაყრდნობით შეისწავლოს შუა საუკუნეების სააზროვნო სისტემის მენტალური სურათების მთელი სპექტრი. მონოგრაფიის ღირსება ის არის, რომ თეა გოგოლიშვილის კვლევა სამეცნიერო სიახლეს წარმოადგენს, მასში გაანალიზებული ფაქტების კვლევას ქართულ სამეცნიერო რეალობაში ადგილი არ ჰქონია. ავტორის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ იგი თავიდანვე სწორედ საზღვრავს თავის ძირითად მიმართულებებს და აკონკრეტებს კვლევით ფოკუსს, კერძოდ, მისი ამოსავალი წერტილი არის ანონიმი ავტორების, ერთის მხრივ, ჟამთააღმწერელის *ასწლოვანი მატიანე* და ასევე უცნობი ისტორიკოსის *Gesta Francorum et aliorum Hierosolymitanorum.* თეა გოგოლიშვილის ნაშრომის ღირსებაა ისიც, რომ იგი წარმატებით აღწევს თავს ტრადიციულ პოზიტივისტურ, ფაქტებზე ორიენტირებულ მსჯელობას და ცდილობს საკითხი მენტალიტეტის გააზრებამდე მიიყვანოს, რაც უაღრესად მისასალმებელია.

ნაშრომი შესავლის, სამი თავის შესაბამისი პარაგრაფებით, დასკვნისაგან შედგება. ტექსტის ძირითად ნაწილს ერთვის , ინგლისურენოვანი რეზიუმე, პირთა და გეოგრაფიულ სახელთა საძიებელი და გამოყენებული ლიტერატურის სია.

აღნიშნული მონოგრაფია გამოიცა შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გრანტის *XI-XIII საუკუნეებში ომის პროვიდენციალური აღქმა ქართველ და ჯვაროსან ისტორიკოსებთან* ფარგლებში.

დარწმუნებული ვართ. თეა გოგოლიშვილის ავტორობით შესრულებული აღნიშნული გამოკვლევა კუთვნილ ადგილს დაიკავებს ქართულ ისტორიოგრაფიაში და ხელს შეუწყობს წიგნში შესწავლილი საკითხებით კიდევ უფრო მეტად დაინტერესებას.

AN INTERESTING STUDY OF MEDIEVAL HISTORICAL THOUGHT

Mikheil Kartvelishvili
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
mikheil.kartvelishvili@tsu.ge

In 2024, under the auspices of the Chair of Medieval History at the Educational and Scientific Institute of World History, Faculty of Humanities, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, a book by Tea Gogolishvili, Master of Medieval Studies and PhD candidate at TSU, was published under the title *The Providential Worldview of the Georgian Chronicler and the Anonymous Historian of the First Crusade.*

In the modern era, the advancement of scholarship largely depends on preserving local academic achievements while wisely incorporating positive contributions from Western scholarship. Historical science is no exception. For many decades, it developed in a single direction under the constraints of Marxist-Leninist ideology. While we cannot claim that Georgian historiography of the Soviet period produced nothing of value, it is nevertheless evident that political and ideological dictates influenced the discipline and restricted its development.

The collapse of the Soviet Union brought a new intellectual climate, freeing scholarship from the dominance of a single ideology. This transformation was also reflected in historical studies, where new theories and approaches began to emerge. Yet much remains to be done in this regard. It is therefore especially welcome that Tea Gogolishvili attempted to study medieval historical thought from a fresh and original perspective.

Her monograph, *The Providential Worldview of the Georgian Chronicler and the Anonymous Historian of the First Crusade*, represents a distinctive contribution in which the author explores the full spectrum of mental images within the medieval worldview, employing a comparative historical methodology. The merit of the work lies in its novelty: the issues examined in the study have not previously been addressed within Georgian scholarship. From the outset, the author clearly defines her research directions and establishes a well-focused approach. Her analysis begins with the anonymous authors' so-called *Hundred-Year Chronicle* on the one hand, and the *Gesta Francorum et aliorum Hierosolymitanorum* of the unknown Crusader historian on the other.

The value of Gogolishvili's research lies in its successful departure from a purely positivist, fact-oriented approach. Instead, it seeks to penetrate the mentality underlying the sources—a direction that is both innovative and highly commendable.

The work consists of an introduction, three chapters divided into corresponding subsections, a conclusion, an English-language summary, an index of personal and geographical names, and a bibliography. The monograph was published with the support of the Shota Rustaveli National Science Foundation *grant Provident Perception of War in the 11th–13th Centuries by Georgian and Crusader Historians.*

We are confident that Tea Gogolishvili's research will take its rightful place in Georgian historiography and stimulate further scholarly interest in the issues it addresses. This publication will appeal not only to specialists in medieval studies and historiography but also to a broader readership with an interest in medieval history.